

*Цуруль О.А.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ ТА СТРУКТУРА КУРСУ “НОВІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ БІОЛОГІЇ”

Зміни в методології шкільної біологічної освіти визначають необхідність досягнення якісно нового рівня методичної підготовки майбутнього вчителя, що передбачає формування технологічної його компетентності – володіння педагогом системою знань про сучасні педагогічні технології та вміння ефективно їх використовувати у системі навчальних занять. Проте, як свідчить аналіз практики, чинна система методичної підготовки майбутніх вчителів біології не забезпечує належний рівень формування їх технологічної компетентності. На необхідність удосконалення курсу методики навчання біології саме у напрямку формування у майбутніх вчителів системи знань та вмінь застосовувати нові технології у навчально-виховному процесі з біології вказується у численних публікаціях останніх років [1, 3]. Але у розв’язанні зазначеної проблеми залишається більше запитань, ніж відповідей: інноваційні процеси у навчанні біології, нові педагогічні технології залишаються лише питаннями майбутнього удосконалення існуючого теоретичного курсу методики навчання біології. А цікавих розробок окремих навчальних занять, побудованих у режимі нових освітніх технологій та вміщених на сторінках методичних журналів і газет, недостатньо для формування у студентів та вчителів узагальнених знань про педагогічну технологію як феномен сучасної вітчизняної і світової освіти. Значний інтерес вчителів-практиків, про який свідчить аналіз педагогічної преси, і відсутність окремих спеціальних досліджень підготовки майбутніх вчителів біології до педагогічної діяльності в умовах реалізації нових технологій навчання є переконливим підтвердженням актуальності проблеми.

Завдання статті: обґрунтувати зміст, структуру та завдання спеціального курсу “Нові педагогічні технології у навчанні біології” як окрему організаційну форму методичної підготовки сучасного вчителя біології.

Здійснюючи пошук шляхів удосконалення методичної підготовки майбутніх вчителів біології у плані формування їх технологічної компетентності ми вдалися до запровадження в межах лекційного курсу методики навчання біології експериментального циклу лекцій “Інноваційні процеси у навчанні біології”. В основу експериментального формування їх

змісту було покладено дедуктивний підхід. Так, на першій вступній лекції з метою уникнення мозаїчності та фрагментарності у формуванні знань про інноваційні процеси у викладанні біології, розкривалися поняття “педагогічні інновації” та “педагогічна технологія”, розглядалися джерела інноваційних процесів, види педагогічних інновацій та типологія педагогічних технологій.

За браком часу зміст експериментального циклу лекцій був обмеженим розкриттям наступних питань: модульне навчання біології (модульно-розвивальне навчання, принцип модульності); використання укрупнених дидактичних одиниць на уроках біології; педагогічна майстерня як технологія навчання; використання особистісно-орієнтованого підходу у навчанні біології; метод проектів як інтегральна технологія навчання; ігрові технології у навчанні біології.

Ознайомлення з сутнісними характеристиками вище означених педагогічних технологій передбачало їх характеристику за ознаками: а) основний навчальний період (проміжок часу, необхідний для досягнення визначеної групи цілей біологічної освіти); б) використані методи навчання; в) домінуючі організаційні форми навчання; та г) основні засоби діагностики результатів.

Практика показала, що експериментальний цикл лекцій викликав у студентів значний інтерес до нових технологій навчання: під час лекційних і лабораторно-практичних занять виникала велика кількість запитань, вирішення яких супроводжувалося дискусіями, ініційованими самими ж студентами.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок про необхідність подальшої роботи над проблемою у плані пошуку можливостей не лише поглиблення і розширення теоретичних знань майбутніх вчителів біології про нові педагогічні технології, а формування системи відповідних методичних вмінь.

Тому ідея експериментального циклу лекцій “Інноваційні процеси у навчанні біології” еволюціонувала у пошук окремої форми – спеціальний курс “Нові педагогічні технології у навчанні біології”.

Наш дослідницький пошук дозволяє розглядати спеціальний курс “Нові педагогічні технології у навчанні біології” у якості складової системи комплексної методичної підготовки вчителя біології у вищому педагогічному навчальному закладі. Ми виходимо з того, що вивчення інноваційних процесів у викладанні біології, нових технологій навчання може ґрунтуватися лише на засвоєних студентами знаннях про теоретичні закономірності та сформованих практичних вміннях і навичках методики навчання біології.

Головною метою курсу є опанування студентами системою знань про

сучасні педагогічні технології у навчанні біології та формування готовності до сприйняття, впровадження та поширення інноваційних процесів у шкільній біологічній освіті. Основне завдання курсу – формування технологічної компетентності майбутніх учителів біології, адаптованих до впровадження у шкільну практику останніх досягнень психолого-педагогічних наук. Структура курсу передбачає різноманітні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів: лекції, лабораторно-практичні заняття, самостійну роботу, виконання курсових робіт, залік.

Зміст лекційного курсу “Нові педагогічні технології у навчанні біології” побудований на основі апробованого експериментального циклу лекцій “Інноваційні процеси у навчанні біології”. Він розкриває теоретичні основи розробки та впровадження нових педагогічних технологій у викладання біології у середніх загальноосвітніх закладах.

Пропонуємо наступний варіант змісту лекційного курсу “*Нові педагогічні технології у навчанні біології*”:

1. Предмет і завдання курсу, його місце у системі підготовки майбутніх вчителів біології. Поняття про педагогічні інновації та педагогічні технології.

2. Спеціальний курс “Нові педагогічні технології у навчанні біології” – складова методичної підготовки майбутніх вчителів біології. Об’єкти та процеси педагогічних інновацій. Джерела інноваційних процесів. Цикли розвитку інноваційних процесів: становлення, активне формування і трансформація. Змістові прояви педагогічних інновацій. Підходи до класифікації та етапи створення педагогічних технологій.

3. Модульне навчання біології.

Історичні джерела модульного навчання. Особливості німецької, американської, литовської (за П.А. Юцявичене), російської (за Є.В. Сковіним) та української (за А.В. Фурманом) моделі модульного навчання. Специфічні принципи модульного навчання (за П.А. Юцявичене). Мета модульного навчання. Порівняльна характеристика традиційного та модульного навчання біології. Особливості організації навчального процесу в умовах модульного навчання. Поняття про навчальний, змістовий та формальний модулі. Фази та етапи функціонування навчального модуля: їх мета та основний психолого-педагогічний зміст.

4. Вивчення біології укрупненими дидактичними одиницями.

Психолого-педагогічні закономірності вивчення навчального матеріалу укрупненими дидактичними одиницями (за П.М. Ерднієвим, Л.М. Фрідманом, А.І. Нікішовим та А.В. Теремовим). Реалізація укрупнених дидактичних

одиниць у методиках В.Ф. Шаталова, С.Н. Лисенкової і Б.І. Дегтярьової. Навчальна тема – одиниця навчального процесу укрупнених дидактичних одиниць. Структура організації навчального процесу з використанням укрупнених дидактичних одиниць.

5. Використання особистісно-орієнтованого підходу у навчанні біології. Метод проектів як технологія навчання біології.

Методичні вимоги до організації особистісно-орієнтованого навчального процесу з біології (за І.С. Якиманською, О.П. Якуніною та С.І. Подмазіним). Функції вчителя біології в умовах реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчанні. Метод проектів як варіант реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Мета проектного навчання. Види проектів: інформаційні пошукові, дослідницькі, продуктивні, драматизаційні та практично-орієнтовані. Поняття про монопредметні, міжпредметні та позапредметні проекти. Стадії та етапи роботи над проектом. Роль вчителя біології в умовах проектного навчання. Алгоритм проектного навчання. Модель навчального заняття у режимі проектного навчання.

6. Педагогічна майстерня як технологія навчання.

Педагогічна майстерня – засіб створення комфортних умов для успішної взаємодії учитель-учні на навчальному занятті з біології. Основні положення та принципи майстерні. Порівняльна характеристика традиційного навчання та вивчення біології методом майстерень. Етапи педагогічної майстерні: їх зміст та особливості організації навчального пізнання. Методи майстерень у навчанні біології.

7. Ігрові технології у навчанні біології.

Поняття про гру як вид діяльності: функції та структура гри. Особливості ігрових технологій в основній та старшій школі. Напрямки реалізації ігрових прийомів і ситуацій в умовах урочної форми навчальних занять з біології. Дидактичні можливості застосування гри на навчальних заняттях з біології. Класифікація педагогічних ігор. Технологія ділової гри: зміст етапів та особливості їх реалізації у процесі вивчення біології. Вимоги до створення картотеки дидактичних ігор з біології.

8. Використання комп'ютерних технологій у навчанні біології.

Організація пізнавальної діяльності учнів у процесі використання електронних підручників. Створення і методика використання навчальних комп'ютерних програм на навчальних заняттях з біології. Методика використання комп'ютерних моделей на навчальних заняттях з біології. Особливості підготовки та проведення уроків з використанням комп'ютерних

моделей: уроку-дослідження, інтегрованого уроку закріплення знань, уроку-комп'ютерної лабораторії. Поняття про уроки-супроводи. Види навчальної роботи із супроводами. Використання ресурсів Інтернету у підготовці і проведенні урочних, позаурочних занять з біології та створенні матеріальної бази кабінету біології.

На лабораторно-практичних заняттях передбачено формування у студентів низки професійних умінь: аналізувати зміст і структуру технологій навчання та визначати істотні їх складові, проектувати навчально-виховний процес з біології в умовах реалізації нових педагогічних технологій, моделювати навчальні заняття в режимі нових технологій та прогнозувати результативність пізнавальної діяльності учнів в умовах впровадження нових технологій у навчання біології.

Самостійна робота студентів-майбутніх вчителів біології передбачає засвоєння окремих теоретичних та практичних питань курсу шляхом опрацювання фахової літератури (навчальних посібників і періодичних видань) та підготовки методичних розробок навчальних занять, побудованих у режимі нових педагогічних технологій.

Отже, курс “Нові педагогічні технології у навчанні біології” орієнтований на формування творчої особистості майбутнього вчителя біології з урахуванням технологічної парадигми у світовому освітньому просторі та реформуванням системи освіти в Україні.

Запровадження запропонованого курсу дозволить поглибити знання майбутніх вчителів біології з головного питання методики навчання “Як вчити?”, сприятиме формуванню потреби та стійкого, неситуативного інтересу до педагогічних інновацій у викладанні біології, зменшить суперечності між змістом теоретичної підготовки та сучасними уявленнями про готовність майбутніх вчителів біології до професійної діяльності.

Необхідною умовою ефективної організації навчально-виховного процесу з будь-якої дисципліни є, як відомо, належне навчально-методичне забезпечення. Тому подальша робота над проблемою – створення навчально-методичного комплекту курсу “Нові педагогічні технології у навчанні біології”.

Використана література

1. Науково-методичні підходи до викладання природничих дисциплін в освітніх закладах ХХІ століття / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава: ПДПУ, 2001. – 350 с.
2. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.
3. Природничо-наукова освіта школярів: реалії та перспективи / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 160 с.

4. Селевко Г.В. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

Аннотация

В статье дается обоснование содержания, структуры и цели специального курса, новые педагогические технологии в обучении биологии как отдельной организационной формы методической подготовки современного учителя биологии.

Ягеніч Л.В.

Київський національний лінгвістичний університет

**ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
НАВЧАЛЬНИХ ТА КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ
ОВОЛОДІННЯ ІНШОМОВНИМ АУДІОВАННЯМ**

Формування стратегічної компетенції безумовно є важливим і невід'ємним фактором в іншомовному освітньому процесі школи I ступеня. Сьогодні школа уже працює на засадах, де учень і вчитель є рівноправними учасниками процесу навчання, та не лише учасниками але й партнерами. У попередній нашій статті ми вже визначали ракурс нашого дослідження і писали, про стан дослідження цієї проблеми на сьогоднішній день. Ця стаття є продовженням, оскільки, нагадуємо Вам, що були запропоновані пам'ятки для організації аудитивної діяльності та організації планування послідовності виконання аудитивної вправи. Ці пам'ятки обидві були спрямовані на підсилення одного з етапів виконання дії, що виділяється психологами як планування (О.О.Леонт'єв, В.С.Мухіна); а щодо виділених нами етапів послідовності виконання аудитивної дії (вправи) : мотивація дії – складання орієнтовного плану виконання дії. Етап мотивації виконання всіх аудитивних вправ й надалі буде присутнім, оскільки він закладається в завдання до кожної вправи. Мета цієї статті – запропонувати наступні пам'ятки, що є засобами формування стратегічної компетенції, 1) щодо керування виконанням аудитивної вправи та 2) самооцінки виконаної вправи; подати в дискретивній формі місце і час використання цих пам'яток.

Як ми уже зазначали, що психологи розглядають три етапи у виконанні будь-якої дії: другий з яких аналіз, а третій – рефлексія. Їм відповідають наступні виділенні нами етапи виконання аудитивної дії (вправи) : другому – виконання дії за власною стратегією, а третьому – усвідомлення та самооцінка отриманого результату виконання вправи, самокорекція.

Зупинимось спершу на другому етапі, оскільки вважаємо за доцільне